

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

ПРОЕКТ

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Вищої
кваліфікаційної комісії суддів
України

_____ 2017 року № _____

ПРОГРАМА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ, ЯКІ МАЮТЬ СТАЖ РОБОТИ НА ПОСАДІ ПОМІЧНИКА СУДДІ ЩОНАЙМЕНШЕ ТРИ РОКИ

2017

Зміст

		ПРОЕКТ Стор.
1.	Вступ	3
2.	Теоретично - практична частина	3
3.	Методика спеціальної підготовки	6
4.	Складові (блоки) Програми	10
I.	Основи організації суду та діяльності судді	10
II.	Цивільне судочинство	12
III.	Господарське судочинство	15
IV.	Кримінальне судочинство та судочинство у справах про адміністративні правопорушення	16
IV.I	Кримінальне судочинство	16
IV.II	Судочинство у справах про адміністративні правопорушення	21
V.	Адміністративне судочинство	21
VI.	Суддівські компетенції	24

1. Вступ

Програма спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, які мають стаж роботи на посаді помічника судді щонайменше три роки (далі також – Програма, Програма спеціальної підготовки) підготовлена з метою визначення особливостей спеціальної підготовки зазначеної категорії кандидатів на посаду судді відповідно до національних та міжнародних стандартів суддівської освіти, положень Закону України “Про судоустрій і статус суддів” (у редакції Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, далі також – Закон). При підготовці Програми було враховано досвід, набутий Національною школою суддів України під час проведення спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді у 2013 році, та демократичних країн у підготовці професійних суддів.

2. Теоретично - практична частина

Метою Програми є організаційно-методичне забезпечення належної професійно орієнтованої теоретичної та практичної підготовки кандидатів на посаду судді як висококваліфікованих фахівців, здатних здійснювати правосуддя в місцевому суді, систематично розвивати професійні знання, уміння, навички, підтримувати свою кваліфікацію на належному рівні, необхідному для виконання повноважень судді.

Головне завдання Програми – допомогти кандидатам на посаду судді, (далі також – слухачі, слухач), які мають стаж роботи на посаді помічника судді щонайменше три роки та пройшли попередній конкурсний відбір у Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, розвинути відповідні якості та набути професійних знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання повноважень судді: приймати законні, обґрунтовані та справедливі рішення; з повагою ставитися до особи, забезпечувати реалізацію її прав і свобод; дотримуватися норм суддівської етики та судової деонтології; усвідомлювати високу значущість суду в демократичному суспільстві, інтегрованому в міжнародне середовище.

Зокрема, кандидат на посаду судді має:

усвідомлювати завдання суду здійснювати правосуддя на засадах верховенства права, забезпечуючи кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією, законами України та міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України;

знати та розуміти обов’язки судді, визначені Конституцією України, Законом України “Про судоустрій і статус суддів”, процесуальними та іншими законами;

усвідомлювати статус судді як носія судової влади;

розуміти та дотримуватися незалежності та безсторонності як необхідних елементів справедливого суду;

уміти здійснювати судочинство в порядку, установленому відповідними процесуальними законами, своєчасно, справедливо та безсторонньо розглядати та вирішувати судові справи з дотриманням засад і правил судочинства, а також реалізовувати інші повноваження, визначені законом;

уміти дотримуватися вимог щодо несумісності, передбачених Законом; засвоїти правила суддівської етики;

розвинути логічність і структурованість мислення;

уміти застосовувати отримані знання та вміння в суддівській діяльності.

Упродовж проходження спеціальної підготовки кандидат повинен набути та/чи вдосконалити такі уміння:

застосовувати принципи професійної етики (деонтологічні принципи) та додержуватися присяги судді;

виявляти повагу до учасників процесу;

виконувати вимоги та дотримуватися обмежень, установлених законодавством у сфері запобігання корупції;

не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, зокрема таємницю нарадчої кімнати та закритого судового засідання;

забезпечувати дотримання прав сторін та інших учасників процесу й виконання ними обов'язків;

аналізувати й розв'язувати правові ситуації;

володіти навичками міжособистісного спілкування;

сприяти досягненню згоди та примиренню сторін;

проводити судові засідання із врахуванням принципів судочинства (зокрема, рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін і свободи в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості, забезпеченні доведеності вини тощо); керувати судовим процесом у ситуаціях, у яких кожен із його учасників прагне зайняти позицію, несумісну й протилежну щодо інтересів інших осіб тощо;

приймати рішення на основі Конституції та законів, зокрема принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а також відповідно до обставин справи на підставі фактів і доказів, виконавши всі процесуальні вимоги (вимоги судочинства);

досліджувати та оцінювати докази, їхню належність, допустимість, достовірність, достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, а також викладаючи в рішенні мотиви їх (доказів) прийняття чи відмови у прийнятті;

формулювати, мотивувати та пояснювати рішення, ухвалені на основі повно та всебічно з'ясованих обставин і підтверджених доказами, які були досліджені в судовому засіданні;

працювати в команді, зокрема в колегіальному складі суду, за участю присяжних, керівником апарату суду, помічником судді, секретарем судового засідання, судовим розпорядником та іншими працівниками апарату суду;

усвідомлювати значимість кожного судді у формуванні довіри до судової влади та значимості кожного судового рішення;

користуватися інформаційними технологіями, що застосовуються в судах;

постійно навчатися та самовдосконалюватися.

Програма складається із шести блоків:

I. Основи організації суду та діяльності судді;

II. Цивільне судочинство;

III. Господарське судочинство;

IV. Кримінальне судочинство та судочинство у справах про адміністративні правопорушення;

V. Адміністративне судочинство;

VI. Суддівські компетенції.

Блок I. “Основи організації суду та діяльності судді” передбачає теоретично–практичну підготовку й контрольні заходи (тестування). Метою зазначеного блоку є отримання навичок роботи в суді для забезпечення надання якісних судових послуг, вироблення навичок взаємодії з іншими суддями, зокрема з присяжними, а також працівниками апарату суду для досягнення спільних цілей. Цей блок є базовим для опанування слухачами суддівської професії.

Зазначений блок містить такі основні модулі:

- Суддівська етика;
- Антикорупційне законодавство: європейські стандарти та національне законодавство, практика застосування;
- Професійна психологічна адаптація до суддівської діяльності;
- Управління залом судового засідання та часом у суддівській діяльності;
- Написання та обґрунтування судових рішень;
- Дисциплінарна відповідальність судді.

У II–V блоках передбачено вивчення особливостей здійснення правосуддя в цивільному, господарському, кримінальному та адміністративному судочинстві. До їх складу входять такі основні компоненти: теоретично–практична підготовка, контрольні заходи (тестування, виконання практичних завдань), обговорення результатів контрольних заходів.

Тестування полягає у виконанні тесту, який складається з тестових запитань відповідно до змісту модулів певного блоку Програми.

Виконання практичного завдання полягає у вирішенні запропонованих модельних судових справ.

Після проходження теоретично–практичної підготовки II блоку кандидати на посаду судді виконують тести, які складається з тестових запитань відповідно до змісту модулів I та II блоків Програми, та практичне завдання щодо цивільного судочинства.

Після проходження теоретично–практичної підготовки III–V блоків кандидати на посаду судді виконують тест та практичне завдання з відповідного виду судочинства.

Метою здійснення контрольних заходів є оцінка якості та рівня знань та професійних навичок, отриманих слухачем, ступеня його готовності здійснювати правосуддя в судах, особистих морально–психологічних якостей, необхідних для роботи на посаді судді.

Теоретично–практична частина II–V блоків складається з таких основних модулів:

- Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя відповідної юрисдикції;
- Докази та доказування за видом судочинства;
- Особливості розгляду окремих категорій справ за видом судочинства;
- Особливості написання судових рішень за видом судочинства.

До IV блоку включено також модулі “Призначення покарання у кримінальних справах”, “Накладення стягнення у справах про адміністративні правопорушення” та “Дотримання прав особи при застосуванні заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ суддею”.

У VI блоці виокремлено такі модулі:

- Комунікації в судовій владі;
- Суддівське самоврядування;
- Кваліфікаційне оцінювання суддів. Суддівське дос'є.

3. Методика спеціальної підготовки

Основою методики спеціальної підготовки є модель, заснована на формуванні умінь та навичок, яка передбачає наявність у кандидатів високого рівня загальнотеоретичних знань, необхідних для зайняття посади судді.

Методика викладання кожного блоку Програми ґрунтується на формуванні в кандидатів умінь та навичок з широким використанням інтерактивних форм і методів підготовки: міні-лекція, презентація (демонстрація), тести, експрес-опитування, робота в парах, групове завдання (робота в малих групах), мозковий штурм, вирішення ситуативних завдань, розв'язання змодельованих конкретних правових ситуацій (модельні справи), рольова гра, дискусія, дебатування, круглий стіл, майстер-класи відомих тренерів тощо, – які умовно поділяються на чотири групи інтерактивних технологій (фронтальні, колективно-групового навчання, ситуативного навчання, навчання в дискусії).

Кожен модуль блоків Програми здійснюється у формі практичних занять (тренінг, заняття типу кейс-метод, метод конкретного прикладу, рольова гра, семінар-практикум, дискусія тощо).

Програма передбачає розгляд і обговорення питань процесуального та матеріального права в рамках одних занять.

Тренінг – вид практичного заняття, на якому викладач застосовує тренінгові технології з метою набуття слухачами відповідних навичок, у т.ч. написання судових рішень. Тренінг є однією з основних форм реалізації модулів кожного блоку програми і, як правило, включає міні-лекції, мозковий штурм, тестові завдання, експрес-опитування, презентації, демонстрації відеофільмів, виконання практичних завдань в малих групах, роботу з фабулами конкретних справ, вирішення ситуативних завдань/ситуаційні дослідження, модеровані дискусії, тощо.

Після закінчення кожного тренінгу має проводитися оцінювання слухачів тренерами.

Заняття типу *кейс-метод* передбачає вирішення ситуативних завдань (кейсів) і складається шляхом аналізу слухачами обставин справи на основі реальних судових справ для здійснення кваліфікації, вибору та обґрунтування рішення.

Викладач готує пакет судових рішень судів різних інстанцій. Пакет судових рішень повинен бути підготовлений для слухачів до початку занять із тим, щоб слухачі мали можливість перед заняттям ознайомитися із запропонованими рішеннями і підготувати нотатки щодо виконання запропонованого завдання. Підбір рішень повинен бути певним чином пов'язаний із зазначеною темою, але в цілому викладач має свободу вибору, рішень судів для розгляду зі слухачами. Підбір судових рішень повинен забезпечити можливість якомога повніше відпрацювати практичні уміння – міркування суду, оцінку позицій сторін, оцінку доказового матеріалу, структуру обґрунтування тощо.

Викладач на занятті задає питання для перевірки розуміння слухачами фактичного матеріалу та аргументації суду. Процес опитування проводиться

таким чином, щоб забезпечити активну участь якомога більшої частини слухачів.

Підготовка слухачів до занять та вирішення ними ситуативних завдань (кейсів) становлять істотну частину методики, яка є характерною для підготовки кандидатів на посаду судді. З цією метою Національна школа суддів України створює відповідні ресурси.

Семінар-практикум передбачає практичне опрацювання теоретичних знань у дискусії, яку модерує викладач, проблемних питань і вирішення практичних ситуацій.

Рольова гра – виконання слухачами ролей, заданих певними ситуаціями, які вимагають використання особливої поведінки та відповідних знань матеріального та процесуального права.

Рольовим іграм у процесі навчання відводиться важливе місце в методиці спеціальної підготовки. Вони можуть бути як основним методом заняття так і одним із його елементів.

Окремі учасники повинні мати можливість відігравати окремі процесуальні ролі. Викладач занять готує матеріали справи, розписує ролі. За необхідності викладач перериває перебіг рольової гри і за допомогою питань організовує обговорення того, що відбулося на цей момент, та коригує наявні помилки.

Усі заняття з імітацій можуть фіксуватися за допомогою відеокамер, щоб учасник рольової гри мав можливість оцінити свою участь у судовому процесі.

Метод конкретного прикладу (завершена справа, поступовий розгляд справи, відкрита справа).

Цей метод полягає в активній роботі слухачів, які отримують документи певної справи та особисто чи у малих групах здійснюють її аналіз, представляють процесуальну історію справи, важливі факти, правові норми, які застосовуються під час прийняття рішення, оцінюють докази та мотивацію, що призведе до прийняття судового рішення. Під час занять один чи декілька кандидатів на посаду судді беруть на себе роль доповідачів; на основі їх доповіді розпочинається дискусія, яку модерує викладач; наприкінці відбувається оцінка усних доповідей, формуються висновки щодо фактичних та правових питань стосовно цієї справи.

Використовується й поступове надання слухачам нових документів відповідно до різних етапів процедури (позов, заява відповідача, слухання), опираючись на які слухачі складають проект резолютивної частини судового рішення.

Заняття з вивчення особливостей розгляду окремих категорій справ проводяться в різних формах із застосуванням різних інтерактивних методів за базовою схемою:

1. Вступ з акцентом на актуальні питання в конкретній категорії справ, їх аналіз та можливі шляхи вирішення;

2. Під час заняття проводиться:

а) ознайомлення з матеріалами конкретної справи;

б) визначення особливостей розгляду конкретних справ, зокрема щодо

- законодавства, що має застосовуватися при їх вирішенні;

- підсудності, юрисдикції та видів провадження;

- підготовки справи до судового розгляду;

- прав і обов'язків осіб, що беруть участь у розгляді;

- розумних строків розгляду справ;

- судових витрат;

- судового контролю за виконанням рішень;

с) аналіз відповідної судової практики;

д) складання слухачами проекту відповідного судового рішення письмово чи повідомлення слухачами суті рішення у формі усної доповіді;

е) проведення обговорення підготовлених проектів судових рішень.

Порядок питань, зазначених у базовій схемі, не є вичерпним та може змінюватися у відповідних категоріях справ.

3. Наприкінці занять із певної теми підводяться підсумки.

Міні-лекції викладачі можуть супроводжувати презентаціями, підготовленими на практичних матеріалах або на реальних ситуаціях із судової практики.

Під час аналізу судових справ вивчаються основні їх складові. Вивчення здійснюється із застосуванням методу конкретного прикладу з використанням розглянутих справ, поступовим доступом до документів розглянутих справ, відслідковуванням усіх стадій справи до розгляду справи по суті. Може застосовуватись у співпраці з відповідним судом.

Перед проведенням кожного модуля слухачі, як правило, отримують завдання для самостійної роботи з подальшим обговоренням результатів роботи уже під час вивчення модуля.

Суттєвим аспектом методики є принцип, відповідно до якого більш пріоритетним є "як", а не "що". Слухачам важливо простежити способи юридичних міркувань, методи аргументації, ознайомлення з технікою виконання завдань та засвоєння практичних навичок вирішення конкретних юридичних проблем.

Складові (блоки) Програми

I. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ

(8,5 днів)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1.	<p>Основоположні принципи права та права людини. Верховенство права та права людини у світлі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя.</p> <p><i>Конвенція як міжнародний договір, згода на обов'язковість якого надана ВРУ. Структура Конвенції. Протоколи до Конвенції, їх обов'язковість для держав-членів. Підстави застосування Конвенції при здійсненні правосуддя. Конвенційний механізм захисту прав людини. Негативні та позитивні зобов'язання, Завдання ЄСПЛ. Практика ЄСПЛ як джерело права.</i></p> <p><i>Закон України № 3477-IV "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" (з подальшими змінами). Ієрархія рішень ЄСПЛ. Застосування заходів загального та індивідуального характеру, необхідних для виконання рішень ЄСПЛ, що набули статусу остаточного.</i></p> <p><i>Структура рішення ЄСПЛ. Викладення обставин справи, національного законодавства та судової практики, стверджуване порушення Конвенції, доводи сторін, оцінка Суду. Загальні принципи та застосування цих принципів у конкретній справі, висновок Суду.</i></p> <p><i>Статистика рішень ЄСПЛ щодо України.</i></p> <p><i>Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних положень та принципів судочинства. Принцип верховенства права та його складові. Розгляд справи незалежним і безстороннім судом, утвореним відповідно до закону. Законність. Рівність перед законом і судом. Процесуальна рівність. Гласність і відкритість судового процесу. Обов'язковість судових рішень. Інші вимоги права на справедливий суд відповідно до п. 1 статті 6 Конвенції.</i></p> <p><i>Інформаційні ресурси щодо пошуку рішень ЄСПЛ. Сайт Міністерства юстиції України. База даних документів HUDOC. Критерії пошуку рішень.</i></p> <p><i>Програма навчання для фахових юристів HELP.</i></p>	Тренінг	0,5 дня

2	<p>Суддівська етика: <i>Загальна характеристика Кодексу суддівської етики у світлі міжнародних стандартів. Принципи суддівської етики відповідно до міжнародних стандартів та національного законодавства</i> <i>Поведінка судді під час здійснення правосуддя</i> <i>Принципи та стандарти суддівської етики в позасудовій діяльності судді. Природа суддівської етики</i></p>	Тренінг	1 день
3	<p>Антикорупційне законодавство: європейські стандарти та національне законодавство, практика застосування. <i>Міжнародні стандарти та національне антикорупційне законодавство.</i> <i>Конфлікт інтересів</i> <i>Електронне декларування</i> <i>Моніторинг способу життя</i> <i>Запобігання корупції в суддівському середовищі</i> <i>Види відповідальності за корупційні правопорушення та правопорушення пов'язані з корупцією</i></p>	Тренінг	1 день
4	<p>Професійна психологічна адаптація до суддівської діяльності <i>Психологічні особливості суддівської діяльності</i> <i>Професійна деформація судді як елемент психологічної адаптації до суддівської діяльності</i> <i>Психологічні засади профілактики професійного вигорання суддів</i></p>	Тренінг	1 день
5	<p>Управління залом судового засідання <i>Організація та підготовка судового засідання</i> <i>Ведення судового процесу та особливості спілкування зі сторонами</i> <i>Особливості ведення судового процесу з використанням технічних засобів ЗМІ (журналістами) та учасниками процесу</i> <i>Проголошення судового рішення</i></p>	Тренінг	2 дні
6	<p>Управління часом в суддівській діяльності <i>Ефективний тайм-менеджмент.</i> <i>Ефективне планування часу. Пріоритети.</i> <i>Вміння говорити "Ні"</i> <i>Делегування повноважень суддею.</i></p>	Тренінг	1 день
7	<p>Написання судових рішень. <i>Сутність, поняття, цілі та адресати судового рішення. Судове рішення як процесуальний документ та як компонент судової процедури</i> <i>Мотивувальна частина судового рішення (межі</i></p>	Тренінг	1 день

	<i>суддівськівського розсуду та обґрунтованість судового рішення)</i>		
8	<p>Дисциплінарна відповідальність судді <i>Дисциплінарна відповідальність: правдиві історії від досвідчених суддів</i> <i>Дисциплінарна відповідальність мовою цифр</i> <i>Ключові законодавчі та правозастосовні засади дисциплінарного провадження (на прикладі практики Вищої кваліфікаційної комісії суддів України</i> <i>Оцінка дисциплінарної скарги (перевірка даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності)</i> <i>Стадія перевірки. Реагування судді на скаргу</i> <i>Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності судді</i></p>	Тренінг	1 день

II. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

(22 дні)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1.	<p>Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини місцевими загальними судами України <i>Право на справедливий суд (пункт 1 статті 6)</i> <i>Доступ до суду. Справи “Церква села Сосулівки проти України”, “Перетяка та Шереметьєв проти України”, “Буланов та Купчик проти України”. Поняття “прав і обов’язків цивільного характеру” в сенсі Конвенції. Справа “Світлана Науменко проти України”. Незалежність і безсторонність суду, встановленого законом. Справи “Совтрасавто-Холдинг” проти України”, “Агрокомплекс проти України”, “Олександр Волков проти України”, “Білуха проти України”, “Сокурєнко і Стригун проти України”, “Газета “Україна-Центр” проти України”. Справедливий розгляд справи. “Бочан проти України (№ 2)”. Змагальність сторін у процесі. Справи “Бендерський проти України”, “Надточій проти України”, “Устименко проти України”. Мотивованість рішень національного суду. Справи “Проніна проти України”, “Серявін та інші проти України”, “Петриченко проти України”, “Бочан проти України (№2)”. Порядок і фактична можливість</i></p>	Тренінг	1,5 дня

оскарження судового рішення. Додержання вимоги публічності розгляду. Критерії “розумного строку”. Справа “Сіреджук проти України”. Складність справи. Поведінка заявників і компетентних органів. Важливість справи для конкретної особи. Справи, що підлягають якнайшвидшому розгляду. Нерозглянуті справи. Зобов’язання держави організувати належне відправлення правосуддя. Приклади порушень “розумного строку”

Право на повагу до приватного та сімейного життя (стаття 8) та право на шлюб (стаття 12). Сфера дії статей 8 та 12 Конвенції. Суть “поваги” до приватного та сімейного життя. Позитивні зобов’язання держави. Відносини, що складають приватне життя. “Сімейне життя” та його інтерпретація ЄСПЛ. Захист формальної та фактичної сім’ї. Відносини між близькими родичами. Інші відносини, що визнаються сімейними. Справа «Хант проти України», “Мамчур проти України”. Суть права укладати шлюб. Біологічні батьки, усиновлювачі, опікуни. Батьківство. Позбавлення батьківських прав. Усиновлення. Справи “Савіни проти України” та “Курочкін проти України”. Право на спілкування з родичами та близькими. Право на повагу до житла та довкілля. Справи “Новоселецький проти України”, “Гримковська проти України”, “Дубецька та інші проти України”, “Кривіцька та Кривіцький проти України”. Втручання в приватне і сімейне життя. Виправданість втручання. Вимоги пункту 2 статті 8 Конвенції

Свобода вираження поглядів (стаття 10). Сфера дії статті 10. Роль преси в демократичному суспільстві. Одержання, передача та розповсюдження інформації та ідей. Різниця між “інформацією” та “ідеями”. Факти та оціночні судження. Недостовірна інформація. Спростування інформації. Наклеп. Інформація конфіденційного характеру. Інформація про публічних осіб. Межі критики різних категорій осіб. Фото-, відеозйомка. Обов’язки та відповідальність осіб згідно зі статтею 10. Обмеження свободи висловлювань посадовими особами. Обмеження свободи виявлення поглядів. Виправданість втручання. Вимоги пункту 2 статті 10. Справи “Марченко проти України”. “Українська прес-група проти України”, “Україна-

	<p><i>Центр” проти України”, “Веніамін Тимошенко проти України”.</i></p> <p><i>Право на вільне володіння майном (стаття 1 протоколу № 1). Сфера дії статті 1. Структура статті 1 Першого Протоколу. Зміст понять “майно”, “власність” в сенсі Конвенції. “Мирне володіння” своїм майном. Принцип безперешкодного користування майном. Умови втручання у право власності Позбавлення права власності. Право регламентувати використання власності відповідно до загальних інтересів. Обмеження користування власністю. Контроль за користуванням власністю з боку держави. Тлумачення “суспільного інтересу”. “Справедлива рівновага”. Компенсація за порушення права власності. Справа “Юрій Миколайович Іванов проти України”. Справи “Андрій Руденко проти України”. “Желтяков проти України”, “Новоселецький проти України”, “Войтенко проти України”</i></p> <p><i>Інші права і обов’язки “цивільного характеру”, гарантовані Конвенцією. Реалізація прав без дискримінації. Справа “Пічкур проти України”</i></p>		
2	<p>Докази і доказування</p> <p><i>Судові докази та доказування (поняття та види)</i></p> <p><i>Визначення суті предмету доказування</i></p> <p><i>Обставини, що не потребують доказування</i></p> <p><i>Виявлення та збирання доказів</i></p> <p><i>Дослідження доказів</i></p> <p><i>Оцінка доказів. Правила оцінки доказів</i></p> <p><i>Розподіл тягара доказування</i></p> <p><i>Структура та види пояснень сторін</i></p> <p><i>Свідчення з чужих слів</i></p> <p><i>Письмові експертизи</i></p> <p><i>Заяви про фальшивість доказу</i></p> <p><i>Викладення доказів у судових рішеннях</i></p>	Тренінг	2 дні
3.	<p>Особливості розгляду окремих категорій справ у цивільному судочинстві</p>	За базовою схемою (якщо не вказано інше)	17,5 днів
3.1	<i>Перехід права власності на земельну ділянку. Особливості розгляду земельних спорів</i>		
3.2	<i>Деякі питання, що виникають при розгляді справ із кредитних правовідносин</i>		
3.3	<i>Особливості ведення судового засідання та спілкування з окремими категоріями осіб, які беруть участь у розгляді справ</i>		
3.4	<i>Особливості розгляду спорів про визнання правочинів недійсними</i>		

3.5	<i>Особливості розгляду сімейних справ</i>		
3.6	<i>Особливості розгляду справ про спадкування</i>		
3.7	<i>Особливості розгляду житлових та трудових спорів</i>		
3.8	<i>Особливості розгляду справ про захист права власності</i>		
3.9	<i>Особливості розгляду справ про відшкодування шкоди</i>		
4.	<p>Особливості написання судових рішень</p> <p><i>Класифікація судових рішень в цивільному судочинстві, характеристика основних видів судових рішень</i></p> <p><i>Структура та зміст рішення суду в цивільному процесі</i></p> <p><i>Аналіз судового рішення щодо дотримання його структури</i></p> <p><i>Заочне рішення суду та його особливості</i></p> <p><i>Судовий наказ як різновид судового рішення</i></p> <p><i>Структура, зміст та форми процесуально-документального оформлення ухвал суду в цивільному процесі. Особливості окремих ухвал</i></p>	Тренінг	1 день

Тестування щодо основ організації суду та діяльності судді.

Тестування щодо цивільного судочинства.

Виконання практичного завдання в модельних справах цивільного судочинства.

III. ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО

(7 днів)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1.	<p>Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в національній судовій практиці</p> <p><i>Захист права власності (стаття 1 Першого протоколу до Конвенції) відповідно до практики ЄСПЛ в господарському судочинстві. Втручання у право власності. Позбавлення права власності. Право регламентувати використання власності відповідно до загальних інтересів. Обмеження користування власністю. Контроль за користуванням власністю з боку держави. Компенсація за порушення права власності. Справи “Україна-Тюмень” проти України”, “Рисовський проти України”, «Стебницький і “Комфорт” проти України”, “East/West Alliance Limited” проти України”, “Інтерсплав проти України”.</i></p>	Тренінг	0,5 дня

2	Докази і доказування в господарському судочинстві <i>Особливості доказування в господарському судочинстві</i>	Кейс	0,5 дня
3	Особливості розгляду окремих категорій справ у господарському судочинстві	За базовою схемою (якщо не вказано інше)	5 днів
3.1	<i>Вирішення спорів, що виникають із земельних правовідносин</i>		
3.2	<i>Вирішення спорів про право власності та інших речових прав</i>		
3.3	<i>Особливості розгляду справ про укладення, зміну, розірвання договорів, визнання правочинів (господарських договорів) недійсними</i>		
3.4	<i>Особливості розгляду справ про банкрутство</i>		
3.5	<i>Особливості розгляду корпоративних спорів</i>		
4.	Особливості написання судових рішень <i>Вимоги, яким має відповідати судове рішення в господарській справі</i> <i>Структура та зміст рішення суду в господарському процесі</i> <i>Аналіз судового рішення щодо дотримання його структури</i>	Тренінг	1 день

Обговорення результатів тестування щодо основ організації суду та діяльності судді та цивільного судочинства.

Обговорення результатів виконання практичного завдання в модельних справах цивільного судочинства.

Тестування щодо господарського судочинства.

Виконання практичного завдання в модельних справах господарського судочинства.

IV. КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ТА СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(17,5 днів)

IV.1. КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

(14 днів)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1.	Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини при судовому розгляді кримінальних проваджень та справ про адміністративні правопорушення <i>“Матеріальний” та “процесуальний” аспект</i>	Тренінг	1,5 дня

гарантій ст. 2 і ст.3 Конвенції. Критерії ефективності розслідування випадків смерті особи та скарг щодо поганого поводження. Справи “Гонгадзе проти України”, “Сергій Шевченко проти України”. “Нечипорук і Йонкало проти України”, “Луценко проти України”, “Валерій Фуклев проти України”, “Бучинська проти України”. Перевірка обґрунтованості постанов про закриття кримінальних проваджень щодо жорстокого поводження та смерті особи (ст.ст. 2, 3 Конвенції) Справи “Аднаралов проти України”, “Темченко проти України”, “Ярошовець проти України”, “Поміляйко проти України”, “Корнейкова та Корнейков проти України”, “А.Н. проти України”, “Ігнаткіна проти України”, “Орлик проти України”, “ (матеріальний та процесуальний аспекти ст. 3)

Застосування та проблемні питання статті 5 Конвенції (випадки позбавлення свободи, їх вичерпність; гарантії затриманих осіб, законність затримання, матеріальні та процесуальні умови законності затримання,

Судовий контроль законності запобіжного ув'язнення чи законності позбавлення свободи, поняття “розумна підозра”. “Ічин та інші проти України”, “Кац та інші проти України”, “Слоєв проти України”, “Нечипорук і Йонкало проти України”, “Харченко проти України”, “Чанєв проти України”, “Малик проти України”, “Галь проти України”, “Гарькавий проти України” “Гудзь проти України”.

Право на справедливий суд – кримінальна частина статті 6 Конвенції

Презумпція невинуватості та право не свідчити проти себе. “Ушаков та Ушакова проти України”, посилення на справу “Савін проти України”

Процесуальні гарантії обвинуваченої особи (п. 2-3 ст. 6): право бути негайно і детально поінформованим зрозумілою мовою; право мати достатньо часу і можливостей для підготовки свого захисту; право захищати себе особисто або використовувати правову допомогу захисника, обраного на власний розсуд; право допитувати свідків; право на безоплатний переклад та ін. Справи “Паскал проти України”, “Яременко проти України”, “Леонід Лазаренко проти України”,

“Балицький проти України”, “Шабельник проти України”, “Жогло проти України”, “Корнев і Карпенко проти України”, “Грабчук проти України”, “Шагін проти України”, “Жуковський проти України”

Кваліфікація адміністративного арешту та деяких інших видів покарання за адміністративне правопорушення як кримінального покарання в світлі практики ЄСПЛ. Оскарження рішень щодо адміністративних правопорушень. Справи “Гурепка проти України”. “Надточій проти України”. “Корнев і Карпенко проти України”. “Тихонов проти України”
Право на оскарження в кримінальних справах (стаття 2 протоколу № 7),

Умови обмеження прав людини і основоположних свобод (законність, необхідність в демократичному суспільстві, дотримання балансу інтересів)

“Кримінальна частина” статті 8 Конвенції – заходи забезпечення кримінального провадження та процедура збирання доказів

Дотримання вимог ст. 8 Конвенції при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій

Здійснення таємного чи відкритого нагляду (стеження). Зняття інформації з каналів зв'язку. Повага до житла. Поняття “житло” в тлумаченні ЄСПЛ. Проникнення в житло та інше володіння особи. Обшук. Особистий огляд. Огляд особистих речей та транспортних засобів. Вилучення документів, кореспонденції. Справи “Полторацький проти України”, “Алієв проти України”, “Новоселецький проти України”, “Пантелеєнко проти України”, “Волохи проти України”, “Салахов та Іслямова проти України”, “Дрогобецька проти України”, “Гриненко проти України”, “Каверзін проти України”, “Заїченко проти України (№ 2)”, “Руслан Яковенко проти України”, “Лучанінова проти України” “Багієва проти України” тощо.

Особливості обмежень прав, передбачених статтями 3, 5, 8 Конвенції, в аспекті складних умов сьогодення

Реалізація прав без дискримінації. Справа “Федорченко та Лозенко проти України”

Право на ефективний засіб правового захисту (стаття 13). Доступність засобу юридичного захисту. Ефективність засобу правового захисту. Право на

	<p>відшкодування за порушене право</p> <p>Обов'язок держави "не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню" права на звернення до ЄСПЛ (ст. 34 Конвенції)</p>		
3.	<p>Докази і доказування в кримінальному судочинстві</p> <p>Основні принципи доказування в змагальній системі. Поняття та види доказів. Процесуальні джерела доказів. Порядок отримання та закріплення доказів. Презумпція невинуватості та її значення для доказування</p> <p>Належність та допустимість доказів. Визнання судом доказів недопустимими. Питання допустимості доказів, які не були відкриті іншої стороною кримінального провадження по закінченні досудового слідства</p> <p>Оцінка доказів судом. Правила оцінки доказів. Визнання доказів такими, що були добути поза межами розумного сумніву. Застосування принципу верховенства права в процесі доказування та оцінки доказів. Практика Європейського суду з прав людини та її використання від час оцінки доказів. Справи "Собко проти України", "Жизіцькій проти України"</p> <p>Порушення прав особи під час здобуття доказів та вплив цих порушень на оцінку доказів судом</p> <p>Викладення доказів у судових рішеннях</p>	Тренінг	2 дні
3. 3.1	<p>Особливості розгляду окремих категорій справ у кримінальному судочинстві</p> <p>Особливості здійснення судового розгляду щодо злочинів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проти основ національної безпеки • проти життя та здоров'я особи • проти волі, честі та гідності особи • проти власності • у сфері господарської діяльності • корупційних злочинів • злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг • проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності • у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини 	За базовою схемою (якщо не вказано інше)	8,5 днів

3.2	<p>проти здоров'я населення</p> <ul style="list-style-type: none"> • у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Кібербезпека та права людини в мережі Інтернет • військові злочини <p>Особливі порядки судового розгляду:</p> <p>а) судове провадження на підставі угод</p> <p>б) судове провадження у формі приватного обвинувачення</p> <p>в) судове провадження щодо окремих категорій осіб</p> <p>судове провадження щодо неповнолітніх. Справи "Будан проти України", "Євген Петренко проти України", "Ічин та інші проти України".</p> <p>г) судове провадження щодо застосування примусових засобів медичного характеру</p> <p>д) інші особливі порядки кримінального провадження (глави 40,41 КПК)</p> <p>є) спрощене провадження</p> <p>Особливості ведення судового засідання та спілкування з окремими категоріями осіб, які беруть участь у розгляді справ</p>		
4.	<p>Призначення покарання у кримінальних справах</p> <p>Індивідуалізація покарання як принцип його призначення</p> <p>Визначення виду та розміру покарання</p> <p>Особливості призначення покарання щодо окремих категорій злочинів</p>	Тренінг	1 день
6.	<p>Написання судових рішень у кримінальних справах</p> <p>Види судових рішень у кримінальному процесі, їх характеристика та порядок ухвалення</p> <p>Зміст та процесуальне оформлення ухвали суду</p> <p>Ухвала слідчого судді як особлива форма судового рішення</p> <p>Мотивування та обґрунтування судового рішення – основні вимоги до судового рішення</p> <p>Структура та зміст обвинувального і виправдувального вироків, особливості їх викладення. Вироки на підставі угод</p> <p>Роз'яснення рішення, виправлення описок і арифметичних помилок</p> <p>Питання, що вирішуються судом при виконанні вироку</p>	Тренінг	1 день

IV. II. СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(3,5 дня)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1	Особливості розгляду окремих категорій справ про адміністративні правопорушення: <ul style="list-style-type: none"> • <i>правопорушення, пов'язані з корупцією</i> • <i>правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку (дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП), рішення Європейського суду з прав людини у справі “Швидка проти України”</i> • <i>вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису (ст. 173-2 КУпАП)</i> • <i>порушення правил на транспорті</i> • <i>порушення митних правил</i> 	За базовою схемою (якщо не вказано інше)	2 дні
2.	Особливості ведення судового засідання у справах про адміністративні правопорушення. Дотримання прав особи при застосуванні заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ суддею		0,5 дня
3.	Накладення стягнення у справах про адміністративні правопорушення	Кейс-метод	0,5 дня
4.	Особливості написання постанов у справах про адміністративні правопорушення	Семинар-практикум	0,5 дня

Обговорення результатів тестування щодо господарського судочинства.

Обговорення результатів виконання практичного завдання в модельних справах господарського судочинства.

Тестування щодо кримінального судочинства та судочинства у справах про адміністративні правопорушення.

Виконання практичного завдання в модельних кримінальних справах та у справах про адміністративні правопорушення.

V. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

(7 днів)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1.	Європейська система захисту прав людини. Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини адміністративними судами України <i>Умови обмеження прав людини і основоположних</i>	Тренінг	0,5 дня

	<p>свобод (законність, необхідність в демократичному суспільстві, дотримання балансу інтересів)</p> <p>Співвідношення прав, гарантованих статтею 8 та статтею 10 Конвенції. Межі допустимої критики публічних осіб. Справа “Сірик проти України”. Питання, що становлять суспільний інтерес. Доступ до публічної інформації</p> <p>Свобода зібрань та об’єднання (стаття 11). Сфера дії статті 11 Конвенції. Мирні зібрання. Презумпція “мирних” зібрань. Свобода мирних зборів. Проведення страйків, мітингів, демонстрацій. Свобода об’єднання. Громадські об’єднання та організації. Політичні партії. Свобода створювати і вступати до професійних спілок. Реєстрація та функціонування громадських об’єднань, політичних партій і професійних союзів та обмеження, пов’язані з цими процесами. Виправданість втручання. Вимоги пункту 2 статті 11. Справа “Корецький та інші проти України”, “Веренцов проти України”</p> <p>Право на вільні вибори (стаття 3 протоколу № 1). Сфера дії статті 3 Першого протоколу. Поняття “законодавчого органу”. Вибори до законодавчого органу. Умови вільного волевиявлення. Вимоги до кандидатів. Обмеження (позбавлення) виборчих прав. Справи “Ковач проти України”, “Мельниченко проти України”</p> <p>Свобода пересування (протокол № 4). Вибір місця проживання. Реєстрація проживання, пересування. Свобода пересування. Право залишити країну.</p> <p>Право на ефективний засіб правового захисту (статті 13). Право на оскарження дій чи бездіяльності посадових осіб суб’єктів владних повноважень. Доступність засобу юридичного захисту. Ефективність засобу правового захисту. Право на відновлення порушених прав. Право на відшкодування за порушене право</p>		
2	<p>Докази і доказування в адміністративному судочинстві</p> <p>Визначення предмету доказування.</p> <p>Розподіл тягаря (обов’язку) доказування.</p> <p>Презумпція вини суб’єкта владних повноважень</p> <p>Особливості засобів доказування в адміністративних справах</p> <p>Забезпечення доказів: підстави, способи, процедура.</p>	Кейс	0,5 дня

	<p><i>Дослідження доказів, ініціативність суду</i></p> <p><i>Правила оцінки доказів: належність, допустимість і достатність доказів; попередня і остаточна оцінка, стандарти доказування (припущення, висока ймовірність, переконливість)</i></p> <p><i>Закріплення оцінки доказів у судовому рішенні</i></p> <p><i>Розгляд заяви про неприйнятність доказу</i></p>		
3	<p>Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ:</p> <p>3.1 <i>Розгляд пенсійних та інших соціальних спорів</i></p> <p>3.2 <i>Особливості провадження у справах за зверненням органів державної податкової служби та митних органів</i></p> <p>3.3 <i>Розгляд спорів, пов'язаних із проходженням публічної служби</i></p> <p>3.4 <i>Розгляд справ, пов'язаних зі статусом біженця чи особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, та з приводу видворення іноземців та осіб без громадянства</i></p> <p>3.5 <i>Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів владних повноважень</i></p> <p>3.6 <i>Особливості провадження у справах, пов'язаних з виборчим процесом, процесом референдуму</i></p> <p>3.7 <i>Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби</i></p> <p>3.8 <i>Особливості провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання</i></p>	За базовою схемою (якщо не вказано інше)	5 днів
4.	<p>Написання судових рішень в адміністративних справах:</p> <p><i>Види судових рішень в адміністративній справі</i></p> <p><i>Ухвалення судового рішення</i></p> <p><i>Юридичні і неюридичні вимоги до судового рішення</i></p> <p><i>Вимоги до структури судового рішення та кожної складової частини</i></p> <p><i>Постанова щодо частини вимог</i></p> <p><i>Відкладення виготовлення постанови у повному обсязі</i></p> <p><i>Набрання судовим рішенням в адміністративній справі законної сили, негайне виконання судового</i></p>	Тренінг	1 день

	<p><i>рішення</i> <i>Оформлення виконавчого листа</i> <i>Судовий контроль за виконанням судового рішення</i> <i>Перегляд судового рішення. Особливості перегляду</i> <i>судового рішення за нововиявленими обставинами</i></p>		
--	--	--	--

Обговорення результатів тестування щодо кримінального судочинства та судочинства у справах про адміністративні правопорушення.

Обговорення результатів виконання практичного завдання в модельних кримінальних справах та у справах про адміністративні правопорушення.

Тестування щодо адміністративного судочинства.

Виконання практичного завдання в модельних справах адміністративного судочинства .

VI. СУДДІВСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ

(1,5 дня)

№	Тематика	Форма проведення	Кількість днів
1.	Комунікації в судовій владі	Тренінг	0,5 дня
2.	Кваліфікаційне оцінювання суддів. Суддівське досьє	Круглий стіл	0,5 дня
3.	Суддівське самоврядування	Круглий стіл	0,5 дня

Обговорення результатів тестування щодо адміністративного судочинства.

Обговорення результатів виконання практичного завдання в модельних справах адміністративного судочинства.